

Bo Rothstein – orädd, energisk och pedagogisk

Bo Rothstein kan sägas ha förnyat svensk och internationell statsvetenskap på åtminstone fyra områden: förvaltnings- och implementeringsforskning, institutionell teoribildning, studiet av välfärdsstaten, och forskningen om vikten av ”förtroende”, eller socialt kapital, för samhällsutvecklingen.

Förvaltningsforskningen studerar genomförandet av politiska beslut. Genom en rad publikationer som åskådliggör dess centrala teser och resultat har Bo Rothstein introducerat nya studentgenerationer till ett ofta svåröverskådligt område, samtidigt som han bidragit till att höja förvaltningsforskningens status i Sverige. Antologin *Politik som organisation* har sedan länge en given plats på kurser i förvaltningspolitik. I *Den socialdemokratiska staten* (1986) och senare *Den korporativa staten* (1992) visar han på betydelsen av statliga myndigheters interna organisation för att politiska reformer skall genomföras och belyser samtidigt under vilka förhållanden arbetarrörelsen kunnat göra den svenska staten till sitt instrument.

Steget från traditionell förvaltningsforskning till nyare teoribildning som betonar vikten av institutioner för politikens utfall är inte långt, men Bo Rothstein var en av de första i Sverige som tog det. I *Vad bör staten göra?* (1994), eller, omarbetad till engelska, *Just Institutions Matter* (1998) demonstrerar Rothstein sin tes att den svenska välfärdsstatens stabilt stora stöd bland befolkningen kan förklaras inte av någon särskild solidaritetskultur, utan av att dess institutionella uppbyggnad

reproducerar folkligt stöd. Detta är en insikt som vunnit erkännande inom den internationella forskningen på området och gjort *Just Institutions Matter* till ett standardverk inom institutionell teoribildning. Tesen att institutionell design är möjlig och kan användas till att ”bygga in” maktförhållanden i samhällsordningen som sedan blir självgenererande genom mekanismer av stigberoende (path dependency) har också illustrerats genom den svenska arbetslöshetsförsäkringen, exempelvis i *Structuring Politics* (1992, red. Steinmo, Thelen och Longstreth).

Välfärdsstatens ursprung och effekter är ett stort forskningsområde inom samhällsvetenskapen. Bo Rothstein har belyst den svenska välfärdsstatens karaktär i en mängd publikationer, varav många internationella. Genom att lyfta fram socialdemokratiska ministern Gustav Möllers idéer och inflytande vid tiden för dess tillkomst har han visat på det inslag av respekt för individen som från början funnits i systemet, och därmed bidragit till att nyansera bilden av det som patriarkaliskt och en produkt främst av Alva Myrdals tankar. Han har samtidigt inte tvekat att kritisera välfärdssystemet, bland annat för inläsningseffekter på arbetsmarknaden och bristande valfrihet.

Från studiet av välfärdsstaten har Bo Rothstein rört sig mot sig ett fördjupat intresse för frågan om den roll som förtroende, både för medmänniskor och statliga maktorgan, spelar för att bygga upp effektiva och stabila samhällsinstitutioner. I böcker och artiklar, ofta i samverkan med andra internationellt ledande forskare, har han utvecklat argumentet att allinkluderande politiska lösningar bidrar till ett större förtroende för staten medan intrång i den personliga integriteten genom behovsprövning eller selektiva system underminerar förtroendet (se exempelvis *So-*

ciala fällor och tillitens problem, 2003). Han har genom sin empiriska forskning även slagit hål på myten att ett utbyggt välfärds-system undergräver frivilligt engagemang bland medborgarna och därmed minskar det sociala kapitalet. Under senare år har Bo Rothstein utvidgat sitt forskningsområde till att även omfatta korruption – baksidan av förtroendefrågan och ett av de största hindren för ekonomisk och politisk utveckling. Hans forskning har i detta sammanhang inriktats även mot Östeuropa, bland annat i antologin *Creating Social Trust in Post-Socialist Transitions* (2004) tillsammans med Janos Kornai och Susan Rose-Ackerman.

Bo Rothsteins bidrag till statsvetenskapen handlar inte bara om forskning, utan också om en pedagogisk förmåga, som gör hans texter tillgängliga och kraftfulla. Till detta kommer ett enträget arbete för att internationalisera den svenska statsvetenskapen, en viktig insats inte minst för yngre kollegor.

Hans inflytande har sannolikt också att göra med den energi och oräddhet med vilken han deltar i samhällsdebatten. Mer än kanske någon annan har Bo Rothstein gett statsvetenskapen ett ansikte även utanför den akademiska världen. Han får ofta mothugg, men lämnar få likgiltiga. Ett av Bos många provokativa (men minnesvärda) påståenden är att det inte är pengar det råder brist på inom svensk statsvetenskap, utan idéer. Sant eller ej, själv tycks han ha många på lager. Vad väsentligare är, han är inte rädd för att pröva dem.

PAULA BLOMQVIST¹

1. paula.blomqvist@statsvet.uu.se

Arvet efter Jörgen Westerståhl

Jörgen Westerståhl var trettiosex år när han 1952 tilldelades August Röhss professur i statskunskap vid Göteborgs universitet. Statsvetenskapen som värv var rätt anorlunda på 1940-talet när Westerståhl disputerade (tänk bara att få anställning vid 36-års ålder...). Det ämne som Jörgen valde att skriva om, svensk fackföreningsrörelse, tydde i sig på nytänkande. Statsvetarna sysslade på den tiden snarare med juridiska och historiska analyser av spelregler och system. Politiskt beteende, institutioner och demokrati i en mer modern tappning, det som de flesta av oss sysslar med nu, började studeras av Westerståhl och hans generation nydanande statsvetare.

Drygt 50 år som aktiv forskare satte förstås spår. I minnesorden efter Westerståhls bortgång våren 2006 syns uttrycket "går inte att underskatta" flera gånger. Många hänvisningar rör hans arbete med den empiriska statsvetenskapen. Westerståhl inspirerades tidigt av de största amerikanska forskarna och han byggde upp en tradition av gedigen empirisk forskning. Den göteborgska valforskningens studier av väljarbeteende ger idag svensk statsvetenskap en unik ställning internationellt. Ända sedan 1954 har svenska väljares uppfattningar systematiskt granskats av Westerståhl och hans efterföljare. Näst efter USA erbjuder det svenska materialet de bästa möjligheterna till jämförelser över tid.

Inom forskningen fick han många efterföljare: valforskningsprogrammet, mediastudierna, kommunforskningen, SOM-institutet vid Göteborgs universitet har på olika sätt rötter i Westerståhls arbete. De